

BARNEOMBUDET

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

E-post: postmottak@kd.dep.no

Deres ref:

Vår ref:
14/00010-2

Saksbehandler:
Anders Cameron

Dato:
20. januar 2014

Høring: Forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven

Barneombudet viser til høringsbrev datert 18.12.2013 med forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven – leksehjelp, frukt og grønnsaker i skolen og opplæring for ungdom over opplæringspliktig alder som er under 18 år, og som søker om oppholdstillatelse.

I dette høringssvaret vil vi argumentere for hvorfor forslaget om rett til opplæring for ungdom over opplæringspliktig alder bør gjelde alle barn som oppholder seg i Norge, uavhengig av oppholdsstatus.

Mandat

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med Norges forpliktelser etter FNs konvensjon om barnets rettigheter. Ombudet skal av eget tiltak, eller som høringsinstans, ivareta barn sine interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter, foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet, med mer. Ombudets mandat er begrenset til barn under 18 år.

Barneombudets syn

Barneombudet tar ikke stilling til forslagene om å avvikle ordningen med frukt og grønnsaker i skolen og endring av reglene om leksehjelp i grunnskolen.

Vi støtter departementets forslag om å utvide retten til grunnskoleopplæring for voksne og videregående opplæring til også å omfatte barn som søker om oppholdstillatelse her.

Vi er sterkt kritisk til at departementet, når man nå foreslår lovendringer på dette området, ikke foreslår å gjøre retten gjeldende også for barn uten lovlig opphold i Norge.

Departementets forslag innebærer etter vårt syn at det foreslåtte regelverket fortsatt vil være i strid med barnekonvensjonen. Dessuten er det svært uheldig å la ungdom som uansett er i Norge stå uten et fornuftig tilbud om opplæring. Det har negative konsekvenser både for den enkelte ungdom og for samfunnet. Vi vil argumentere for dette nedenfor.

Barnekonvensjonen, diskrimineringsforbudet og retten til opplæring

Barneombudet mener at det vil være i strid med diskrimineringsforbudet i artikkel 2 i barnekonvensjonen å avskjære barn uten lovlig opphold fra retten til videregående opplæring og grunnskoleopplæring for voksne.

Lovavdelingen i Justisdepartementet avga en tolkningsuttalelse om forholdet mellom opplæringsloven og barnekonvensjonen 24.11.2010. Uttalelsen er beskrevet i høringsnotatet, så vi forutsetter at den er kjent for departementet, men vi gjengir her likevel lovavdelingens hovedkonklusjoner:

- Grunnskoleopplæring for barn over opplæringspliktig alder er en grunnleggende rettighet.
- Videregående opplæring er også (under tvil) en grunnleggende rettighet.
- Dermed vil det å avskjære barn i aldersgruppen 16-18 år som (...) ulovlig oppholder seg her fra disse ytelsene, trolig innebære en forskjellsbehandling i strid med barnekonvensjonen artikkel 2 nr. 1 sammenholdt med artikkel 28 nr. 1, såfremt det er tale om opphold som sannsynligvis vil være langvarig.

Dr. juris. Karl Harald Søvig ved Universitetet i Bergen som har utredet forholdet mellom norsk rett og barnekonvensjonen på oppdrag fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet¹, har konkludert med at videregående opplæring i Norge er å anse som en grunnleggende velferdsytelse som alle barn som oppholder seg i Norge, lovlig eller ulovlig, skal ha lik rett til etter artikkel 2 i barnekonvensjonen.

På side 8 og 9 i høringsnotatet er dette temaet behandlet. Der viser departementet til uttalelsen fra lovavdelingen. I avsnitt nummer tre på side ni konkluderer departementet med at: «Det er vanskelig å konkludere sikkert med at barnekonvensjonen gir klare rettslige forpliktelser til å gi opplæring til asylsøkere og andre utlendinger som søker oppholdstillatelse i aldersgruppen 16-18 år». Barneombudet kan ikke se at konklusjonen samsvarer med argumentene som er trukket fram tidligere i høringsnotatet. Det eneste grunnlaget for denne konklusjonen ser ut til å være at rettstilstanden i andre land er svært varierende når det gjelder retten til opplæring for barn over opplæringspliktig alder. Lovavdelingen har kommet til motsatt konklusjon: at retten til opplæring også må gjelde ungdom uten lovlig opphold, så sant det er sannsynlig at de skal oppholde seg her over en viss tid.

Barneombudet støtter lovavdelingens vurdering av at barnekonvensjonen forplikter Norge til å gi ungdom i aldersgruppen 16-18 år rett til utdanning, uavhengig av oppholdsstatus.

Barn og unges meninger

Artikkel 12 i FNs barnekonvensjon gir barn rett til å uttale seg i alle saker som angår dem. Av høringsnotatet kan vi ikke se at departementet har innhentet synspunkter direkte fra berørte barn og unge i denne saken. På listen over høringsinstanser savner vi organisasjoner som Noas og Redd Barna eller andre som har kontakt med eller representerer barna saken gjelder. På grunn av den relativt korte høringsfristen har ikke Barneombudet rukket å innhente barn og unges synspunkter på forslagene direkte, men vi har i løpet av 2013 snakket med barn og unge som med fluktbakgrunn om viktigheten av utdanning for aldersgruppen 16-18 år. Vi gjengir noen av barnas meninger her.

Barna kommer raskt inn på hvor viktig skole er for dem. De yngre barna forteller om eldre søsken som står uten skoletilbud, og som «bare sitter hjemme og ser på TV, og mister all selvtillit». Blant de enslige mindreårige er det flere som i perioder har opplevd å stå uten

¹ Søvig, Karl Harald (2009). Barnets rettigheter på barnets premisser – En utredning gjort på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet. Bergen: Det juridiske fakultets skriftserie nr. 115.

skoletilbud. De forteller at det fører til at man i stedet kommer i kontakt med uheldige miljøer. Ungdom uten skoleplass risikerer for eksempel å bli involvert i konflikter mellom ulike etniske grupper fra samme land eller i kriminell aktivitet som narkotikaomsetning.

At skole er en viktig beskyttelsesfaktor for ungdom er ikke bare logisk, det er også noe barn og unge selv fremhever. Barn og unge med fluktbakgrunn kan ofte være særlig sårbare, og dermed blir skole eller tilsvarende tilbud på dagtid spesielt viktig for denne gruppen.

Konklusjon

Barn som kommer til Norge velger det sjelden selv. De fleste kommer hit med familien sin. De har ikke valgt å reise hit, og kan heller ikke forlate landet mot foreldrenes vilje. Mens de er her, skylder vi å behandle dem mest mulig som andre barn som bor i Norge. Uansett hvor de skal leve sine liv, må vi bruke den tiden av barndommen de har her i Norge til å ruste dem best mulig for den fremtiden.

Barneombudet støtter forslaget om å utvide retten til opplæring for ungdom i alderen 16-18 år til også å omfatte asylsøkere og andre som har lovlig opphold her mens de søker om oppholdstillatelse. Dette er et skritt i riktig retning.

Artikkel 2 i FNs barnekonvensjon forplikter Norge til å gi alle barn som oppholder seg her rett til utdanning. Barneombudet mener at alle barn over opplæringspliktig alder som oppholder seg her må få rett til enten videregående opplæring eller grunnskoleopplæring for voksne. Det å gi denne gruppen rett til opplæring er ikke bare en plikt, det er også lurt: Et godt skoletilbud på dagtid gir dem kunnskap de kan bruke videre i livet, uansett hvor de skal bo. Det å ha et skoletilbud kan videre forebygge sykdom, kriminalitet og konflikter i ungdomsmiljøer på og rundt norske asylmottak.

Hvis departementet ønsker det, stiller vi oss til disposisjon for videre drøftelser av dette temaet.

Vennlig hilsen

Anne Lindboe
barneombud

Anders Cameron
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.